

בס"ד

רמזי יום העצמאות ומשמעותם

מאת

ישי ויצמן

אייר ה'תשפ"ג

0526146659 mizugby@gmail.com

קיבצנו בחוברת זו כמה רמזים מפורסמים בעניינו של יום העצמאות, עם כמה הערות בעניינם, מתוך שאיפה להוסיף הבנה במהותו של "זה היום עשה ה'", ומתוך כך להוסיף ב"נגילה ונשמה בו".

רמזים אלו, כוחם יפה כאשר הם באים על גבי תפיסת עולם, שיש לנו את היכולת והתביעה להבחין בתהליכים שמסבכת ההשגחה העליונה, ולהבין את האור שהקב"ה מאיר בתקופה, ולפעול לפי זה. כאשר יש את האמון הזה, בדבר ה' שמתלבש ב"שנות דור ודור", אז כחם של הרמזים הללו יפה לראות אסמכתא בתורה לבינתנו בתקופה. וזאת בהתאם לדרכו של הרמב"ם בשורש השני של ספר המצוות, על דרך לימודם של חז"ל, שדרשותיהם בתורה באו על גבי מה שהבינו בדעתם, ולכן תוקפם הוא דרבנן. תפיסה זו באה מתוך אמון בחיים שלנו, ובשכלם טהור של חז"ל, שיש יכולת לחבר בין החיים ותוצאותיהם, לבין התורה הק'. (עיין במה שכתבנו בספר "לחזות בנועם", בעניין דרשות חז"ל).

יהי רצון שנזכה לדעת את ה' ולפעול עם א-ל, בכל דור ודור, ולצפות לישועה בימינו. "קול צפירה נשא קול יחדו ירגנו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".

"ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם":

הגמרא בברכות ו ע"א אומרת:

"אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם. אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'."

בהקדמת סידור חתם סופר, כתב המו"ל דבר נפלא. לא היו ימים לישראל של מסירות נפש בהיקף כ"כ גדול, של קדושים ש"יצאה נשמתם באחד", כמו השואה האיומה, בראשית שנות ה'ת"ש.

הוא מסיים "וממילא יתקיים בנו סיפא דהאי מימרא, אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם וכו', על השה פזורה בין האריות" וכו'.

ובוודאי סמך הכותב על הקורא, מסיבות ידועות, שיבין לבד שסיפא דהאי קרא התקיים בנו כשלוש שנים לאחר מכן, בהקמת מדינתנו, מלכות ישראל בארץ (קצת פחות משלוש שנים, כמו דין לבוד: כו אייר ה'תשה, יום הנצחון על גרמניה, עד ה' אייר ה'תשח).

וכמו שאמר בזמנו הגר"א, בעקבות מסירות הנפש של הגרף פוטוצקי, שהיא זיככה את העולם והחלישה את הרוח

הרעה, כן בוודאי הזדכך העולם הרבה ע"י הקרבנות הרבים שהקריבה האומה (ועיין בפתחת ספר קובץ שעורים, בדבריו של רבי אלחנן וסרמן הי"ד סמוך להירצחו על קדוש ה' עם בני ישיבתו), וקדושת מסירות נפשם חיזקה מאוד את כח הקדושה בעולם, כדי להקים את המדינה. וזאת בדומה למה שכתב האר"י הק' בכוונות פסח, שהיה צריך כח גדול של קדושה, שהקב"ה בחסדו האיר בישראל, כדי שיהיו ראויים לגאולה. "כן נזכה לשמוע קול שפרו של משיח".

ה ק ד מ ת ה מ ו ל

לשכוח, כי איך אשכח את קול דמי הוריי הקדושים הנחנקו בתאי גזים וגשלו על קידוש השם יתברך ויועלה שמו בכבשונות באוישיביו הדיוע, בתוך שאר אלפי אלפיי אחביי, איך אשכח את אחי ואחותי אשר הראשון גורה ביריות אל קובתו והשני מת מיתת רעב בצמא במחנה התסגר במסתוריו, גיסי אחותי עם כל ילדיהם נלקחו גם הם לאוישיב"צ הג'ל, והאחר בשבי ואין קול ואין עונה, ואין נשמה. כי כמנוי כמכנס עמי בית ישראל כי אין בית אשר אין שם מת מיתת קדושים, כי קרא ה' פרשת קדושים תהי בקהלת קהלות ישראל, ועל זאת ידוע לבנו כי רוב גיסי תורה גשרו בפרשת קדושים הוה, ומה אתא, שיה פזורה ישראל אריות הדיוח הראשון אכלו מלך אשר וזה האחרון עצמו בבוראצור מלך בבל (ירמ' צ) והאחרון אחרון עצמו עד למאד בני אשכנז ימח שמם וזכרם ונחם זכורם מלהזכרם.

סעולות מצות תפלין כדי לאמת הדעת שהשכינה דבקה בישראל ולכן תמצא במצות תפלין רמזי לשכינה והוא ש"יין שהוא הלכה למשה מסיני (עיין בכד הקמת לר' בחיי), והנה לא היה ימים לישראל שנתקיים בהם רישא דהאי מימרא דרז"ל (ברכות ו) א"ל הקב"ה לישראל בני אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שגא' שמע ישראל ה' אלהינו וגו', ולא ה' ימים לישראל שהי קוראים כיכ קדוש עליון

נק"י כפ"ם אפרוש בצאתי אל ד', אנא ד' תשא ברכתך על ג"ב הרבנית הצנענה מרת לאה בנענדיל תחי'. נכדת מרן רי"ח זאנענפלד זי"ע, דבה של ירושלים תובבאי' שנתה יחד לגדל יריח ה'ה בתנו היקרה גיטל תחי', ובננו וה'ג יוסף חיים הי"ה, בתנו היקרה שרה תחי' ובתנו היקרה רות תחי'. יעלו ויצליחו ונזכה לראות מלא הפנים ענג ונחת, ולא ימות תורה' מפי ומפי זרעיתו ח"ו מעתה ועד עולם. בש"ר ב' ד' ישיבת ציון ישוב את כלנו אל הגולה אל המנחה בעיה"ק ירושלים תובבאי'. כי זה כעשר שנים לא זכינו מלהסתפח שם מסיבות שהנתיבה קשה להם, ויקויים דברי הילקוט (עמים תקל"ט) הגני שב שבות אחלי יעקב ומשכנותיו ארחם, לפי שנאמר ויעקב איש תם יושב אהלים, א"ל הקב"ה אתה התחלת באהלים, חייך שנשוב אל ירושלים באהלים בכותך, א"ר שב"ז שבות אחלי אברהם ויצחק אין כתיב כאן, אלא אחלי יעקב וכה"א מ"ה ט ב ו א ה ל י כ י ע ק ב. ניו יארק, ז' אדר תשכ"ז לפ"ק.

יצחק צבי ברשי"ה הי"ד בערנפלד
נבד למרן זח"ס זי"ע

פירוש האר"י הק' למגילת רות:

לירה מורה על גלות ולפיכך הלמד של ליני

גדולה על המשכה הליני ר"ל אריכות

הגלות בעו"ס מורס הלמד על השתלשלת של

הקו שהוא כבוד חלק ווין שזרות למד בסוד מגדל

הסוד באייר והקו השתלשל מעולם לעולם עד

שיצא בעו"ס שהוא עולם העשי' וכו' כבוקר

כשיתחיל להזריח עמוד הספר בזמן הגאולה אם

יגאלך טוב ר"ל אם יתעור' אותו בטוב הגנוז מעצמו

ע"י חסוכה ומ"ט יגאל יח' הגאולה מיד כבוקר ר"ל

בזמן הקץ. הראשון כי כמה קיצין כלו וגדלו ואין הדבר תלוי

בחסוכה וגאלתיך אנכי פי' אני מעורר אותו בטוב דכאמר למעני אנשים :

מי'ה' מי הוא בסוד יסוד ה' הוא

מי'ה' זש ככאן רתו גדול שלח ניתן ליכתוב כאשר שנגע אל זמן הגאולה

עכבי עד הכיור הוא מבואר .

וגם יש גואל שרוב ממני י

ליני חלילה ותיח בבוקר אם

יגאלך טוב יגאל ואם לא

יחפון דגאלך וגאלתיך אנכי

מי'ה' שכיבי עד הבוקר

האר"י הק' כותב שבחי' יסוד ותפארת, המוזכרים בפסוק זה, המתאר את גאולת ישראל לה אנו מייחלים, הוא רמז גדול, שאי אפשר לגלותו כיון שהוא קשור אל זמן הגאולה, וזה דבר שאין רשות לגלות אותו (עיין ברש"י בתחילת פרשת ויחי).

וראה זה פלא, שיום ה' באייר, יום העצמאות, חל ביום העשרים לספירת העומר, המכוון לבחינת "יסוד שבתפארת".

דורשי רשומות מוסיפים: "שכבי עד הבקר" בגימטריא: ה'תשח.

בעניין הקשר בין יום העצמאות לספירת היסוד, ידועים דברי הרב זצ"ל (אורות ישראל ו, ז):

מדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם.

אע"פ שהרב זצ"ל עלה לגנוי מרומים בשנת תרצ"ה, שלוש עשרה שנה קודם שנת הקמת המדינה, ידע הרב זצ"ל לדייק את דבריו בעניין המדינה.

ראשית, הוא קרא לה "מדינת ישראל". אף שהעיסוק בעניין הקמת המדינה היה כבר בזמן הרב זצ"ל, טרם נקבע שמה של המדינה. אבל הרב זצ"ל כבר קבע את שמה: מדינת ישראל.

בנוסף, נראה שדברי הרב זצ"ל נמצאו מכוונים ביותר לעניינו של יום העצמאות לא רק בבחי' היסוד, אלא גם בבחי' התפארת, כדברי האר"י הק' "ה' הוא תפארת". הביטוי "כסא ד'" מקורו במלכות שלמה (דה"א, פרק כט, פסוק כג):

וַיָּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל־כִּסֵּא ה' לְמַלְכָּה תַּחַת־דָּנִיד אָבִיו וַיִּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל־יִשְׂרָאֵל.

ובזוה"ק (ח"ב, פה ע"א):

תאנא: כתיב "וישב שלמה על כסא ה' למלך", כמה דכתיב "שש מעלות לכסא".

להלן מפרש מש"כ ויט שמים וירד, שז"א הנקרא שמים ירד להתיחד עם המלכות שנעשית כסא אליו, וכסא שלמה היה דומה לכסא המלכות, לכן מביא את המאמר הבא לכאן.

תאנא כתיב וישב שלמה על כסא ה' למלך – פי' שישב למלוך בכח המלכות שהיא כסא לז"א הנקרא ה'.

כמה דכתיב שש מעלות לכסא – שעשה כסא בשש מעלות דוגמת הו"ק של כסא העליון שהוא המלכות, ושלמה נקשר במדה זו, לכן כתוב בו וישב שלמה על כסא ה'.

"כסא ה'" הוא ביטוי למדת המלכות כשהיא מחוברת עם מדת התפארת.

מדינת ישראל, אפוא, היא מושרשת במדת היסוד, כפי שיתבאר להלן בעניין הזוגיות של יום העצמאות עם יום ירושלים. והיא היסוד להופעת המלכות, מזרע דוד, שהיא מלכות. הרב זצ"ל, מידי דברו על ההשלמה הרוחנית בבחי' משיח בן דוד, הנדרשת לציונות, שהיא מושרשת בבחי' משיח בן יוסף, כתב כך (המספד בירושלים):

ואם חסר לו השלמתו הרוחנית, עלינו להשתדל על התרבות אור הדעת ויראת ד' במעלה רמה, עד שיוכל לכבוש ביותר כח חיים אדיר ולהבנות ממנו. אז יתקם בנו מקרא שכתוב "ונתתי בציון תשועה לישראל תפארת" כי הכנת התשובה הלא צריכה להיות מצדנו, ואין התשובה מתקימת באמת כ"א כשהכוחות המצויות באומה ושאפשר להם להיות נמצאים, יהיו בכל תקפם, ועם עז החיים יהיו מוסכים אל הטוב, ואז נהיה מוכשרים לחפץ העליון להיות "עטרת תפארת ביד ד'" וצניף מלוכה בכף א-לקים".

יום העצמאות, שחל בבחי' יסוד שבתפארת, הוא יום של שיא בפירותיה של הציונות, והוא בבחינת יסוד, והוא מחובר עם בחי' התפארת, היא העניין הרוחני, המבקש להתגלות ע"י המפעל הציוני.

הרב קוק זצ"ל: יום העצמאות ויום ירושלים – ציון וירושלים

ספר "מועדי הראיה" עמ' תפב (בעניין יום ירושלים):

מבשרת ציון ומבשרת ירושלים

בשיחת-קודש הסביר מרן הרב זצ"ל שמהלך בשורות הישועה והגאולה מתברר מתוך דברי-חזונו של נביא-הנחמה:

„על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, הרימי בכוח קולך מבשרת ירושלים, הרימי על תיראי“ (ישעיה מ', ח') — מדוע פונה הנביא ואומר למבשרת-ציון שתעלה „על הר גבוה“, ואילו למבשרת-ירושלים הוא אומר רק „הרימי בכוח קולך“?

ואמר הרב זצ"ל: ציון מסמלת את המלכות בישראל, וירושלים את הקדושה בישראל. והנה מבשרת-ציון — התנועה הציונית השואפת להחזרת המלכות לישראל, היא משמיעה את קולה בכוח, שומעים את קולה מעל במות-העולם, אבל איך מדברת הציונות החילונית? היא רק תובעת מעמד בשם זכות ההגדרה העצמית של הלאומים, כמו כל הגויים המדברים על זכותם לעצמאות, לשלטון בארצם, כמו שדיברו הפולנים, הליטאים, האסטונים וכו'. היא עומדת עם כולם במישור הרגיל.

לעומת זה מבשרת-ירושלים, שהיא מדברת על החזרת הקדושה לישראל, על תקומת עיר הקודש והמקדש. היא עומדת „על הר גבוה“, היא עומדת במקום הנכון, דבריה ממקום קדוש יהלכון, היא מדברת בשם ד', אולם היא חלישה מדי, קולה אינו נשמע. היא כאילו יראה להרים את קולה.

ולכן פונה הנביא למבשרת-ציון ואומר: מדוע את עומדת אי-שם למטה, יחד עם עמים אחרים, ומדברת בשם הרעיונות הרגילים של הגויים? עלי „על הר גבוה“, דברי בשם ד', בשם הבטחות התורה, בשם חזון הנבואה. וחוזר ופונה ישעיהו-הנביא אל מבשרת-ירושלים, ואומר לה: מבשרת ירושלים, מבשרת הקודש והמקדש, את אמנם עומדת במקום הנכון, את מדברת בשם ד', אבל אין שומעים את קולך, ועל כן — „הרימי בכוח קולך! הרימי, אל תיראי!“.

הרב קוק זצ"ל כידוע לא היה עד למאורעות יום העצמאות ויום ירושלים, אבל אעפ"כ זמנם של הימים הללו נמצאו מתאימים ביותר לעניינם, כפי שמבאר הרב זצ"ל. יום העצמאות חל קרוב לחג הפסח, וביום בשבוע שחל בו שביעי של פסח, ואילו יום ירושלים חל באותו יום בשבוע, שבוע בדיוק לפני לחג השבועות, חג מתן תורה, שיא התהליך שהחל בחג הפסח.

את הזוגיות הזאת של בחינות שני המשיחים, בן יוסף ובן דוד, עליה עמל הרב זצ"ל רבות, בקריאותיו ובאיגרותיו ובתנועתו "דגל ירושלים", עשה ה' לנו בזוגיות של שני הימים הללו.

הרב קוק זצ"ל דיבר על כך שציון וירושלים מציינים את בחינות יסוד ומלכות. והנה יום ירושלים חל בספירת "חסד שבמלכות".

ושמעתי מאבי מו"ר שליט"א, רמז בפסוק שהביא הרב זצ"ל: "הר גבוה" (בכתיב מלא) בגימטריא "ה איר". ולפי רמז זה, הפסוק אומר שיום ה' באייר הוא בבחינת "מבשרת ציון", וההמשך הוא הרימי ב"כח", כלומר ביום כ"ח באייר, "מבשרת ירושלים". ודוק'.

זוגיות זו יסודה קדום יותר, מבית מדרשו של הגר"א, כדלהלן.

ספר "קול התור" (רבי הלל משקלוב. מתלמידי הגר"א) עמ' 114 :

וביעודו של רבנו שהוא נהורא דמב"י בדרגה דטוב. וכאשר קבענו מושבנו בעיה"ק ירושלם ת"ו בשנת תקע"ב "מעונתו" בציון לפ"ק, תחילת פקידה ג' דאתחלתא של "עת הזמיר" בסוד "קול התור". ובאחד הימים באותה שנה, תקע"ב, שבו הניחו את היסוד להקמת "בית מדרש אליהו" על שם רבנו הגר"א. ויחד עם זה הכנת פעולה חשובה לבנין ירושלם נראה לנו תלמידי רבנו הגר"א בגוונים נהירין כי באותה שעה נפתח החלון הראשון של מחיצת הברזל לחבור הזכות של ברית אבות (החבור שהוא יסוד דתפארת דרך מלכות) שהיה נפסק מחורבן בית המקדש. ואותו היום היה יום ה"עשרים בעמר" ^{החורבן} ויהוא יסוד דתפארת כידוע ליודעי חן.²⁴

ועוד מבית מדרשו של הגר"א :

עפ"י סוד הקבלה, המטרה העקרית של כל הפעולות והתפלות האלו היא: העלאת כנסת ישראל, שהיא שכינתא תתאה, לדרגת הקדושה של ירושלים של מעלה. בעל "קול התור" תלמיד הגר"א מוסיף גם רמזים נפלאים ברעיון זה; "כנסת ישראל", "ירושלים של מעלה", "ספירת העומר", כל אחת מהן עולה בחשבון גימטריאי אחד.

ימי הספירה איפוא, הם הימים המסוגלים ביותר להתעלות בקדושה אך לעומת זאת הם גם רגישים יותר להתדבקות הקליפות כי כלל ידוע הוא, שכל המקודש ביותר הן במקום, הן בזמן, בכל נושאי הקדושה—עלול להפגע יותר ע"י הסטרא אחרא, שיונקת את חיותה רק מהקדושה. וזהו הטעם שבימי הספירה צריכים להזהר יותר ממגע עם חכרות ארעה ומדברי סכנה, זולת שני ימים מסוימים בימי הספירה שאין הקליפה יכולה לשלוט בהם, והם יום "העשרים בעמר" ויום "הארבעים ושנים בעומר" כידוע ליודעי חן (שני הימים האלה נתונים בשילובים של קו הרחמים, כ' בעומר יסוד דתפארת *) מ"ב בעומר מלכות דיסוד) ועובדה היסטורית מופלאה היא, שתלמידי הגר"א, ביום "העשרים בעומר", בזמן תחלת פעולתם הכבירה ביסוד הישוב בירושלים בשנת תקע"ב, אותה שנה שבה הניחו את היסוד של "בית מדרש אליהו" על שם רבנו הגר"א בירושלים ראו ברוח קדשם, שנפתח החלון הראשון במחיצת הברזל להחזרת החבור של זכות אבות, שהי' נפסק מאז זמן חורבן בית המקדש.

תלמידי הגר"א ותלמידי תלמידיהם הבאים אחריהם נצלו את שני הימים האלה של הנחת יסוד למפעלי קדושה שונים בירושלים.

ספר "מדרש שלמה" יצא לאור בשנת תשי"ג, הרבה שנים קודם לארועי יום ירושלים. אבל ענינה של ירושלים מבואר שם ע"פ קבלה, וכמובן מתחבר ליום ארבעים ושנים בעומר (שהוא יום לפני יום ירושלים, ובו החל כיבוש ירושלים). וכן מבואר שם סגולתו של יום העשרים בעומר.

רבי עמרם אבורביע (רבה של פ"ת), ספר "נתיבי עם" עמ' קפג:

ס"ו. סמן לקביעות המועדים: את, בש, גר, דק, הק, וף, ובימינו זכינו לדעת
זע. שיום ש"פ הוא יום העצמאות.

הדברים מכוונים לדברי ה"שולחן ערוך" או"ח סימן תכח, סעיף ג:

סימן לקביעת המועדים א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף. פירוש:

ביום ראשון של פסח יהיה לעולם תשעה באב וסימן על מצות ומרורים יאכלוהו

ביום ב' בו שבועות

וביום ג' בו ראש השנה

ביום ד' בו קריאת התורה שהוא שמחת תורה

ביום ה' בו צום כפור

ביום ו' בו פורים שעבר.

השולחן ערוך עוסק בסימני המועדים, באיזה יום בשבוע הם יחולו, בכל שנה ושנה, לפי חג
הפסח הקודם להם. בולט בשולחן ערוך חסרון סימנו של שביעי של פסח. על כך כותב ה"נתיבי
עם", שבימינו זכינו להשלים את החסרון הזה, על ידי האות ע של יום העצמאות, שחל באותו
יום בו חל שביעי של פסח.

עניינו של שביעי של פסח הוא שירת הים. אז אמרו ישראל שירה.

היכולת לומר שירה, ולהלל את הקב"ה על נס הגאולה, היא תנאי לגאולה.

הגמרא אומרת (סנהדרין צד ע"א):

אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי... ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו
משיח וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם!
ומה דוד מלך ישראל, שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך – לא עשיתו משיח, חזקיה,
שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך – תעשהו משיח?!

ובמדרש שיר השירים רבה (פרשה ד):

"אמר רבי אבא בר כהנא: אמר חזקיהו, תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה.
אמר רבי לוי: אמר חזקיהו, מה אנו צריכין לומר נסיו וגבורותיו של הקב"ה? כבר
מודעת זאת מסוף העולם ועד סופו! לא כבר עמד גלגל החמה באמצע הרקיע וראו
נסיו וגבורותיו של הקב"ה עד סוף העולם?!"

חזקיהו לא זכה להיות משיח, על אף עוצמת לימוד התורה שהיתה בימיו, כי הוא לא אמר שירה. הוא לא הלל את הקב"ה על נס הגאולה מחילות סנחריב.

ובהקשר זה – מנהג הבעש"ט על "סעודת משיח" ביום זה.

ברכת "אמת ויציב", עניינה הודאה על יציאת מצרים. וחז"ל מביאים קיצור של ברכה זו, שנאמרת במקום שלא נוהגים לומר פרשת ויאמר בלילה. קיצור זה מובא בשני התלמודים: בירושלמי: (פ"א ה"ו):

ר' בא רב יהודה בשם רב מודים אנחנו לך שהוצאתנו ממצרים ופדיתנו מבית עבדים להודות לשמך.

ובבבלי: (יד ע"ב):

מודים אנחנו לך ה' א-להינו שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועשית לנו נסים וגבורות על הים ושרנו לך.

בשני התלמודים מודגש שחלק עצמי בברכה הוא לא רק הזכרת הגאולה, אלא גם הזכרת ההודאה והשירה, שידעו ישראל לומר עליה. לכן מוסיפים בבבלי את קריעת ים סוף, כדי לסיים "ושרנו לך", שזה היה בעקבות קריעת ים סוף.

ויש כאן הבדל בין התלמודים, שבבבלי, בשביל להזכיר את השירה, צריך להזכיר את קריעת ים סוף, שכן אז אמרו ישראל שירה. ולא ביציאת מצרים. אבל בירושלמי מוזכרת ההודאה כבר על יציאת מצרים. וציין ה"עלי תמר" שדברי הירושלמי הללו מכוונים עם מה שאומרים בירושלמי פסחים, שבחצות ליל יציאת מצרים אמרו ישראל הלל (פרק חמישי ה"ה):

אמר רבי לוי: כשם שניתן כח בקולו של משה כך ניתן כח בקולו של פרעה. והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום ומה היה אומר קומו צאו מתוך עמי. לשעבר הייתם עבדי פרעה מיכן והילך אתם עבדי ה'. באותה שעה היו אומרים "הללוי-ה הללו עבדי ה'" – ולא עבדי פרעה.

ומה משמעות הדברים?

יש לדייק שההלל הזה נאמר בחצות הלילה, טרם יציאת רגלי עם ישראל ממצרים, שהיתה למחרת. ועל מה אמרו ישראל הלל? על הצהרת פרעה.

כיון שגאולת ישראל היא גאולת העולם, יש עניין שתהיה הכרה של האומות בגאולת ישראל.

והנה, בשנת ה'תר"פ, בתאריך ה' באייר, התקיימה ועידת "סן רמו", בה התכנסו מדינות ההסכמה במלחמת העולם הראשונה, ונתנו להצהרת בלפור, תוקף בין לאומי. (ציין לזה דר' חגי בן ארצי, ב"מגילת התקומה והעצמאות). הוועדה החליטה למסור לבריטניה את השלטון על ארץ ישראל במנדט. הוועדה החליטה לכלול במנדט את הצהרת בלפור ולהטיל על בריטניה,

כמעצמה המנדטורית, את האחריות למימוש ההצהרה. בהחלטה על מסירת המנדט נאמר: "בעלת המנדט תהיה אחראית להגשמת ההצהרה שממשלת בריטניה פרסמה ביום 2 בנובמבר 1917, ושנתקבלה על ידי ממשלות ההסכמה האחרות, לטובת יישוב מחדש "הבית הלאומי" לעם היהודי בארץ-ישראל".

ה"אור שמח" כתב על ההשלכות של אותו יום ה' באייר, במכתבו לאנשי ה"מזרחי" בעירו: "וכעת הסבה ההשגחה אשר באסיפת הממלכות הנאורות ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה לעם ישראל, וכיוון שסר פחד השבועות, וברישיון המלכים קמה מצוות ישוב ארץ ישראל, ששקולה כנגד כל מצוות שבתורה, למקומה. ומצוה על כל איש ישראל לסייע בכל יכולתו לקיים מצוה זו".

נמצא אפוא שכך היא גאולתם של ישראל, שקודמת לה הצהרת מלכות האומות, הקוראת לישראל להיגאל. וכדלעיל כפי שמודגש בירושלמי בעניין "הצהרת פרעה".

גם בעניין **הצהרת כורש**, מצאנו התייחסות מעניינת בבבלי (מגילה יב ע"א): "מכל מקום קשו קראי אהדרי, כתיב 'למלאות לבבל' וכתיב 'לחרכות ירושלם'? אמר רבא: **לפקידה בעלמא**, והיינו דכתיב 'כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' א-להי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם'".

הביטוי "לפקידה בעלמא", משמעותו שהכתוב "למלאות לבבל" הוא "רק" לעניין הפקידה, שמתחילת שלטון בבל על ירושלים, עד הצהרת כורש יש 70 שנה. אבל עיקר החישוב של השנים הוא מחורבן הבית בפועל לבניינו בפועל. בבבלי מעמעמים קצת את חשיבותה של הפקידה. וצ"ע.

לעומת הירושלמי, המביא את תחילת ההלל – "הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה" – בהקשר להצהרת פרעה בחצות הלילה, הבבלי מביאו בהקשר של שירת הים (מגילה יד ע"א):

תנו רבנן: ארבעים ושימונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש? אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה, ממיתה לחיים לא כל שכן?

אי הכי הלל נמי נימא! לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה? כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא. רבא אמר: בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש? אכתי עבדי אחשורוש אנן!

פשוט שהכוונה היא לשירת הים. כלשון "שירה", וכמו שאומרים בבבלי ברכות בעניין ברכת אמת ויציב "ושרנו לך". הרי שעל נס יציאת מצרים אמרו ישראל שירה רק בקריעת ים סוף. רק כאשר מתו מצרים על הים, אז התממשה הגאולה באופן מלא, ואז אמרו שירה.

לפי הירושלמי ידעו ישראל להתחיל להודות כבר בתחילת גאולתם.

ונראה שההודאה בחצות הלילה מבטאת שעניין ההלל הוא לא רק על ההישרדות (מעבדות או מגזירת מיתה), שכן בזה אין לסמוך כל כך על הצהרות של הגויים, אלא רק על טביעה בים או תליה על עץ. ההצהרה של הגויים מבטאת את יד ההשגחה העליונה, המבשרת על הגאולה. יש בה תוכן רוחני, המכיר בישראל כעם, עם ה'. "הללו עבדי ה'".

ונראה שבבבלי מודגש בחינת ההישרדות שבגאולה. והסיבה לכך, היא שבגלות אנחנו נמצאים במצב של הישרדות. בארץ ישראל, ובתורת ארץ ישראל, יודעים יותר לקרא בשם ה' ההולך ומתגלה עם התקדמות צעדי הגאולה. וכדברי הרב קוק זצ"ל במאמר הדור:

כזאת היא היהדות שבחוץ לארץ, שאיננה יכולה להיות במילואה וטהרה, כי סוף כל סוף הלא "כל הדר בחו"ל דומה הוא כמי שאין לו א-לה". שם בגיא צלמות א"א ללכת במרחב, א"א לשאוף לחיים מלאים, כי החיים החברתיים והלאומיים, מורעלים ברעל אויר ארץ העמים שהוא נותן חיים לאותם העמים שהם מוצאים שם את כל מה שהם מבקשים, שהם יכולים לבנות שמה את כל מגמותיהם היותר עליונות, אבל אף לא נקודה אחת אידיאלית מיוחדת וחשובה ימצא שם ישראל. על כן הוא מוכרח להיות צולע על ירכו, לרכס את כל משאלותיו רק במילוי צרכיו הפרטיים המוכרחים לחיי העיכול וההזנה לבדם. ומזה בא, שהאור הזה עצמו הוא מזהם את הלב והמח הישראלי, מחלישו ומטמטמו, על כן רק דרך הכבישה הכללית היא הדרך היותר אפשרית ומובילה אל החפץ, שמה.

ועוד כתב הרב קוק (אגרות הראי"ה אגרת תשנ"ג):

לא אך להציל את הנפש הפרטית או גם הכללית מסכוכי החיים החמריים, ולרוממה אל הקודש היא מגמתה [של הגאולה] - כי אם לכוון את הקודש עצמו, ליסד מוסד ממלכת ל-חי העולמים בכל מרחבי עולמים. חלילה לנו להשאיר את הטבע במעמדו השפל, מבלי לקשרו בקשר הקודש אשר לאור עולם שבאוצר חיים, שבו דוד מלך ישראל חי וקיים. לא חלישות כח היא זה מה שישועתם של ישראל היא קמעא קמעא כי אם גבורת גבורות, כביריות עליונה המקפת כל וממלאה את הכל.

ועיין במה שכתבנו בספר "לחזות בנעם", בעניין גאולת פורים, בהקשר זה.

גם בהקשר של הצהרת בלפור, היתה התנגדות אצל חלק מ"תפשי התורה". בספר "מתוך התורה הגואלת" (ד, פרקי גאולה בפרקי חיים של מרן הרב קוק זצ"ל) מובאים דברי הרב צבי יהודה זצ"ל בעניין זה:

"באותו זמן התחילה להתנוצץ "הצהרת בלפור", שהיה בה גמגום של כאילו פתחון פה לאחיזה של עם ישראל בארצו. לאחר זמן, התחיל מאבק סביב הענין. חוגי העשירים, הלורדים, שם באנגליה, התנגדו. היו שם גם "צדיקים", שהתנגדו לענין הלאומי הזה, בטענה שהוא זר לדת. למרות שאבא ז"ל היה שם במעמד של פליט, הוא יצא למלחמה נגד אלה הלורדים האנגלים, אף שהיה בזה סכנה גדולה, וניצח ניצחון גדול. אמר לי אבא בעצמו, שאילו היה צריך להאבק

עם ה"אגודה" שם, היה לו יותר קשה לנצח מאשר את האנגלים. שוב פלא ההשגחה, שהרב הוזמן לשם לכהן כרב, ולאנשי האגודה לא נתנו להכנס לשם בגלל מצב המלחמה, וכך הגיעו דבריו לפלמנט האנגלי ולא דבריהם.

סיפר לי הרב כשר, ששמע ממקור מהימן, שבימים ההם, היתה אסיפה גדולה שאירגנו עסקני האגודה, ורצו להציע מסמך לממשלה האנגלית, ונוסחו: "מוחלים על טובותיכם". בראש האסיפה הושיבו את הגאונים: ר' יוסף ענגל, ור' מאיר עראק ועוד גדול שלישי. הם התלחשו ביניהם על המסמך, ולבסוף קם ר' יוסף ענגל והכריז: "ביד החזומת – תיקצץ". כמוכן שהמסמך לא נחתם.

אח"כ הצהירו ארבע המדינות שניצחו את גרמניה, שארץ ישראל שייכת לעם ישראל על פי התנ"ך. קידוש השם. פלאי פלאים. בינתיים, כיון שעם ישראל לא מוכשר לנהל מדינה, מינו את האנגלים לנהל את הארץ. אח"כ הם מעלו בשליחות.

ושמעתי מאבי מו"ר שליט"א רמז בעניין זה, על הפסוק (שה"ש ז) "מִצְאֵי הַשְּׁמֵרִים הַסִּבְכִּים בְּעֵיר הַפְּנוֹי פִּצְעוֹנִי נִשְׁאָן אֶת־דִּידִי מְעַלִּי שְׁמֵרֵי הַחֲמֹת" : "דִּידִי" בגימטריא "ה באייר", והמשמעות לאור רמז זה, ש"שְׁמֵרֵי הַחֲמֹת" שקוראים לעצמם בלשון תרגום "נטורי קרתא", מבקשים לעקור את תוקפו של יום העצמאות, ה' באייר.

בשולי הדברים יש לציין, שהשם "נטורי קרתא", מקורו בירושלמי בחגיגה (פ"א ה"ז):

רבי יודן נשיא שלח לרבי חייה ולר' אסי ולר' אמי למיעבור בקירייתא דארעא דישאל למתקנה לון ספרין ומתניין. עלין לחד אתר ולא אשכחון לא ספר ולא מתניין. אמרין לון: אייתון לן **נטורי קרתא** ! אייתון לון סנטורי קרתא. אמרון לון: אילין אינון נטורי קרתא ? ! לית אילין אלא חרובי קרתא ! אמרין לין: **ומאן אינון נטורי קרתא ? אמר לון: ספרייא ומתניינא**. הדא היא דכתיב: (תהילים קכז) "אם ה' לא יבנה בית" וגו'.

תרגום: רבי יהודה הנשיא שלח כמה חכמים למסע במושבות ארץ ישראל, כדי לתקן להם סופרים ומשנים. נכנסו למקום אחד, ולא מצאו לא סופר ולא משנה. אמרו להם: הביאו לנו את **שומרי העיר** ! הביאו להם את האנשים ששומרים על העיר. אמרו להם: אלו הם שומרי העיר ? אינם אלא מחריבי העיר ! אמרו להם: **ומי הם שומרי העיר ? אמרו להם: סופרים ומשנים**. וזה מה שכתוב "אם ה' לא יבנה בית... אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר".

ונראה שאותם המכנים עצמם "נטורי קרתא" מבקשים לרמוז שהם שומרי העיר, ואלו שחושבים לשמור את העיר בדרך הטבע, אינם אלא מחריבי העיר. על כך היה מסביר הרב צבי יהודה זצ"ל, שכוונת הכתוב "אֵלֶּה בְּרֶכֶב וְאֵלֶּה בְּסוּסִים וְאֵלֶּהנוּ | בְּשֵׁם ה' א-להינו נִזְכִּיר", היא שאנחנו יודעים לקרא בשם ה' עם הרכב ועם הסוסים. שומרי העיר אינם שליליים, כאשר הם יודעים שהם שליחים של העניין הרוחני, והמשמעות לשקידתם על השמירה היא שם ה' שמתנוסס על העיר.

ה"שפת אמת"
אומר שעתידי להיות
עוד חג, שהוא
הארה מחג הפסח.
וזה כמובן מתחבר
לכל מה שהובא
לעיל בעניין הקשר
בין יום העצמאות
לפסח.

בסוף דבריו הוא
אומר שקרנות
המזבח הן "הארות
המתפשטים" מגוף
המזבח, והם כנגד
אותן הארות
הנמשכים משלושת

חנוכה ופורים הם הארות מרגלים. רק הג'
רגלים המפורשים בתורה הם תורה
שבכתב. ויש נגד זה ג"כ רגלים מתורה שבע"פ.
והם אורות המקבלים כדמיון אור הלבנה שהיא מאור
החמה כידוע. כן ע"י כוחן של בני בקבלתם היו"ט
כראוי. נשאר מכל יו"ט רשימה זכנס". וזכח זה
הולאה כנגדן רגלים אחרים. וחנוכה הארה מחג
הסוכות. ופורים מחג השבועות. ומחג הפסח מקוים
אנו להיות עוד כנו"ס כימי לאתך מארץ מלרים
ארצנו נפלאות. ובמ"א פרשנו רמז בפ' אסרו חג
בצבותים עד קרנות המזבח שהם בחי' חנוכה ופורים.
שהקרנות אינם גוף המזבח רק הארות המתפשטים
והם בחי' חנוכה ופורים. והבן:

הרגלים. אלא שהוא ביאר רק שתי קרנות מתוך ארבע. ומכאן ניתן לרמוז על שתי הקרנות
הנוספות – יום העצמאות ויום ירושלים.

ומבנה זה, של שלוש רגלים מהתורה שבכתב, וארבע מועדי תושב"ע, מזכיר את המבנה של
שלשה אבות וארבע אמהות, וכמו כן את שלושת המצות (מצה מצוה דאורייתא) וארבעת
הכוסות (מדרבנן), ודו"ק. (ועיין היטב בספר "משוש הארץ", שם באר אבי מו"ר שליט"א את
ענין הפנימי של ארבעת הכוסות, שביסודן הן שלוש בחינות, עיין שם באורך ובעומק).

הרב שמואל יניב שליט"א:

(מקור: דף שבו ע' , מאת היחידה ללימודי יסוד ביהדות באוניברסיטת בר אילן, מספר 806 , פרשת תזריע מצורע ויום העצמאות, תשס"ט)

עוד כלל לימד הגר"א שנמסר בספר "מעשה רוקח" (ע' קל"ח) לר' אלעזר רוקח (אב"ד אמסטרדם שנה-לא ידוע) שיש משמעות למספר בסדר הפסוקים בתורה. למשל, התיבה "שלוש" נזכרת לראשונה בפסוק 376 מתחילת התורה: "וַאֲתָה תָּבוֹא אֶל-אַבְתָּיִךְ בְּשָׁלוֹם" (בר' טו:טו). ואכן ערך התיבה שלום = 376.

ואשר לשיבת ציון השלישית – הפסוק ה-5,700 הוא "וַיָּחַר-אֵף ה' בְּאַרְץ הַהִי וַיִּהְיֶה עָלֶיהָ אֵת-כָּל-הַקָּלָלָה הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה" (דב' כט:כו). ואכן שנת ה'ת"ש היא שנת תחילת השואה – 1940. והגר"א ברוח קודשו אמר שלפני הגאולה יהיה חורבן נורא בגלות וציון את הפסוק "וַיִּבְהָר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וַיִּהְיֶה קֹדֶשׁ" (עוב' א:יז). פסוק זה צוטט ע"י הרב כהנמן, ראש ישיבת פוניבז', בשם ה"חפץ חיים" (שציטט את הגר"א), ועל הרקע שלו הוסבר נס הבלימה של רומל באל-עלמיין קודם הגיעו לארץ. פסוק זה נכתב גם על חזית הבניין של ישיבת פוניבז'.

הירושלמי מלמד כי "אבותיכם אף על פי שנגאלו חזרו ונשתעבדו, אבל אתם משאתם נגאלים שוב אינכם משתעבדים" (שבועית ו, א), ומביא ראיה מן הפסוק "וַהֲבִיאָךְ ה' אֶל-לִהְיֶךָ אֶל הָעָרִץ אֲשֶׁר יֵרְשׁוּ אַבְתָּיִךְ וִירִשְׁתָּהּ וַיְהִיטְכָךְ וַהֲרַבְךָ מֵאַבְתָּיִךְ" (דב' ל:ה).

פסוק זה הוא הפסוק ה-5,708 בתורה, והמספר הזה הוא שנת תש"ח, שבו זכינו בהקמת המדינה ויכולנו לחוקק את חוק שיבת ציון שעליו אמרו חז"ל: "גדול יום קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ" (פסחים פח, ע"א).

(עד כאן דברי הרב יניב)

לשון הירושלמי בשבועית פ"ו ה"א, בו דורשים חז"ל את הפסוק הנ"ל "וַהֲרַבְךָ מֵאַבְתָּיִךְ":

אבותיך אע"פ שנגאלו חזרו ונשתעבדו אבל אתם משאתם נגאלים עוד אין אתם משתעבדין מה טעם (ירמיהו ל) "שאלו נא וראו אם יולד זכר" כשם שאין הזכר יולד כך אתם משאתם נגאלין עוד אין אתם משתעבדין.

וידועים דברי הרב זצ"ל (אורות התחיה כו):

מאמין הוא העם כולו, שאין גלות עוד אחרי הגאולה ההולכת ומתחלת שלפנינו...

ולגבי היחס לסכנת כניסת הגרמנים ימ"ש לארץ ישראל, כתב הרב מרדכי גרינברג שליט"א בעלון "שבת בשבתו" (ויגש תשע"ב):

גם היום, ישנם הסבורים שמדינת ישראל היא אפיזודה חולפת והיא לא תחזיק מעמד. החשש הזה כבר היה בתקופת מלחמת העולם, כשהגרמנים התקרבו מסיני לארץ ישראל, ואפילו הבריטים שקלו לפנות חייליהם מארץ ישראל. הרב הרצוג שהה בארה"ב, וכשהציעו לו להישאר שם, ענה: תודיעו ללונדון את דעתי הברורה, שאין שום מקום לפחד, כי נצחון הנאצים במזרח התיכון פירושו חורבן שלישי של הישוב בארצנו הקדושה, וחורבן שלישי לא יהיה.

וכשחזר לארץ פרסם כרוז ובו נאמר: "אני קובע בכל חומר האחריות המוטלת עלי בשעה זו, ומצהיר ברבים כי צר ואויב לא יבוא בשערי ארץ ישראל, מקובלים אנו שאחר שני החורבנות - חורבן שלישי לא יהיה, ואני אומר זאת מתוך אמונה שלמה".

וכן אמר הרב חרל"פ זצ"ל: "הדבר ברור כשמש בצהרים שחורבן שלישי לא יהיה ומדינת ישראל שקמה לתחיה לא תמוט לעולם ועד".

שאלתי את הרב נריה זצ"ל על מה הסתמך, וסיפר לי שד"ר יעקב הרצוג אמר שאביו הצביע על המדרש: "ואני כאשר שכולתי שכלת' - כאשר שכלתי בבית ראשון אשכל בבית שני, ויותר לא אשכל עוד" (בראשית רבה צג, ג).

בעניין הצלת א"י מכניסת הצורר הגרמני, מסופרים סיפורי נפלאות רבים. בהקדמת המו"ל של סידור חת"ס, שהזכרנו לעיל בתחילת החוברת, מובא גם מעשה בעניין זה:

כאשר הגרמנים ימ"ש עמדו על גבולות מצרים בימי מלחמת העולם השנייה ומלך מצרים הכריז שלא ימנע את השונא לעבור דרך ארצו לארץ הקדש, נכנס לבית מרן (רבי עקיבא סופר, משושלת החת"ס) רופא ירושלמי הגר בביתו, וידיעה מרה בפיו כי האנגלים צוו על גדוליהם וחשוביהם לעזוב בעוד כמה שעות את ארצות ים התכון בדרך להודו, כי קרובה מפלתם בעיניהם. הבתי דינים בעיר הקדש הוציאו ספרי תורה לרחובות העיר וצום ובכי בכל מחנה ארץ הקדש. אז קרא לי מרן זי"ע וסגר בעדי הדלת ובקשני להגיד מלה במלה יחד אתו עמו פרשת הקטרת שבע פעמים, בלי שום כוונה רק פירוש המלים, פניו היה כאש בוערת ואמר לאט לאט ואני אחריו, כאשר גמרנו אמר תפלה קצרה ממש, אשר לא ידעתי. אח"כ בצהלה על פניו אמר בוז הלשון: "הקב"ה ויורד העלפוען", כנראה שתפלתו היתה שגורה בפיו, ולא הראה שוב שום סימני דאגה.

אבי מו"ר שליט"א: אייר - חודש הגבורה

ספר במדבר פותח בציון תאריך:

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמור.

ננסה לעיין מעט בעניינו של החודש השני, חודש אייר, המסתיים בשבת זו.

כותב ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק ויקרא, לר"ח אייר):

וכתב רח"ו (ר' חיים ויטאל, תלמידו של האר"י ז"ל) כי ניסן אייר סיון הם חג"ת (=חסד גבורה תפארת), וניסן חסד שאז היה יציאת מצרים שהיה רק מחסד ה' יתברך ויציאת מצרים היה בזכות אברהם ולו נאמר הגלות והגאולה, ותפארת סיון, שאז היה מתן תורה וכמו שכתוב (ברכות נ"ח ע"ב): "והתפארת - זו מתן תורה", אך מה שכתב דאייר גבורה, הוא שמרמז לתורה שבעל פה...

ובהמשך שם כתב:

ועיקר תוקף ימי הספירה בחודש אייר, שבניסן יש קדושת החג שבא מצד החסד ואהבה, ובסיון יש קדושה מחג הבא, ועיקר ימי הספירה באייר, שאז זמן ההשתדלות מצד האדם ביראה כדי להתטהר ולהתקדש.

כאשר אנו מבחינים במבנה של שלושה - הראשון הוא נקודת הראשית, הבאה מלמעלה, בצורה שאינה תלויה באדם, השני הוא ההמשך, הבא כתוצאה מהתעוררות האדם, והשלישי הוא האיחוד בין שניהם - ההארה מלמעלה המתאחדת עד עבודת האדם.

גם בשלושת החודשים הראשונים של השנה, ניסן אייר וסיון, קיים מבנה זה. ניסן, בו נוצר עם ישראל, הוא נקודת הראשית הבאה מלמעלה ועל כן היו בו ניסים רבים, באייר נדרשת עבודת עם ישראל, כפי שנראה בהמשך, ובסיון, במתן תורה, ישנה התאחדות של ההשפעה מלמעלה עם התעוררות האדם. אשר על כן, בניסן ובסיון, בהם יש הארה אלוקית מלמעלה, נקבעו חגים מן התורה, המשפיעים את ההארה המתאימה לחודש זה.

בחודש אייר, לעומת זאת, נדרשת עבודת האדם, ולכן אין חגים בחודש זה מן התורה, מלבד פסח שני, שעניינו זהה לעניינו של החודש השני - שכן יום זה בא כתגובה לבקשתם של אנשים מישראל שבקשו לקיים את מצוות הפסח - רק בהתעוררות מלמטה ניתן לקבל השפעה בחודש זה.

על כן מידתו של חודש אייר היא הגבורה, שבה נדרש האדם לגלות את כוחותיו ואת מעשיו, וזהו גם עניינה של התורה שבעל פה, היא התורה שעם ישראל בחייו מפתח ומרחיב, בעבודתו ובעמלו, ולא במתנה מלמעלה.

בדורותינו אלה קיבל חודש אייר משמעות מיוחדת.

דומה כי לא היה דור בו הגדרתו של חודש אייר כחודש הגבורה התאימה יותר. יתרה מזאת, הגבורה העליונה שנתגלתה ביום העצמאות ובמלחמת ששת הימים שבמרכז שחרור ירושלים היתה כתוצאה מהתעוררותו של עם ישראל - שהיא עניינו של חודש אייר, ואף נקבעו ימים לציון גבורה זו, כהשלמה לסדרת החגים של שלושת החודשים הראשונים של השנה.

גבורה זו של חודש אייר, מתעלה בחודש סיון עם קבלת התורה. אף אנו נישא תפילה, כי התהליך שהחל ביום העצמאות והמשיך ביום שחרור ירושלים, ימשיך ביתר שאת בהופעה של תורה על עם ישראל, ארץ ישראל ומדינת ישראל.

סידור עולת ראיה (א עמ' שפז), הרב קוק זצ"ל – שש מאות אלף:

במאמר זה מסביר הרב קוק זצ"ל את ההלכה שקבע בסידורו, ע"פ הרמב"ם, שאת ברכת חכם הרזים מברכים רק בארץ ישראל.

פסק זה הוא ע"פ הרמב"ם, שלא כדברי שולחן ערוך – עיין בחוברת "ארץ חיים", מאת אבי מו"ר שליט"א, ע' 28, (באוצר החכמה).

לשון ההלכה בסידור: "הרואה אוכלוסי ישראל שהם ששים רבוא ביחד בארץ ישראל, מברך: בא"ה אמ"ה חכם הרזים".

הרב מסביר שבשביל שיהיה ניכר היותנו עם, צריך שני דברים: הארץ והמספר. ארץ ישראל ומספר שש מאות אלף.

בסוף דבריו הרב מתייחס לעת הזאת: "והאוכלוסא שתהיה לא

בארץ הגלות כי אם בארץ ישראל, ובמספר הראוי, ששים רבוא, תהיה תחילת צמיחת קרן לבית יעקב".

ובאמת כדבריו כן היה, שבשנת ה'תשח היו בארץ 600,000 יהודים.

אמנם ביציאת מצרים היו 600,000 גברים מגיל 20 שנה ומעלה, ובשנת ה'תשח היה זה מספר של כלל היהודים, אנשים נשים וטף. יש לומר שמהות המספר חלה בכל דור ודור לפי האופן בו מונים את האוכלוסין.

"אמר עולא נקטינן אין אוכלוסא בבבל. תנא אין אוכלוסא פחותה מס' ריבוא (ברכות ג"ח). כדי להבין את מושג הכלל ברום מעלתו צריך שילוו אליו המכשירים שיעמידו את הכלל בתור אומה שלמה. שאז יוכר ענין החטיבה של האומה. ובעם ד' אלה יגלה רק אז יתרום הכללי בתור גוי גדול וקדוש. המכשירים הם: הארץ והמספר. הארץ ארץ הקדושה, רק היא שבעזרתה הרוחנית ההיסטורית והחמיתית וכל תנאיה, נתראה בתור עם שהוא המובן של אוכלוסא. אבל בבבל, מקום הגלות, בארץ ממשלת זרים, לא נוכל להתייב בתור עם, ולא יקבלו ענייניו הכלליים תכונה כללית לאומית. ע"כ לא יתראה בהם ההוד וההדר ששופע על הכללות הלאומית, שמתאחדים על ידה כל פרטי האוכלוסא באחדות נפלאה. בחכמת חכם הרזים ית'. וגם אם יקבצו קבוצינו בארץ ד', צריך עם המקום להיות הריבוי מתאים לענין הלאומי הראוי, שאם יהי' רק קבוץ שיוכל להקרא עליו שם מפלגה או כהה אין זה הוד האוכלוסא. ולא באלה תתגלה לנו חכמת הרזים. ששים רבוא הוא המספר ההכרחי. לפי תכונת עם ד', כאשר עד זה המספר הי' העיכוב עד שעמדנו עליו להיות לעם בתחילת היותנו לעם בצאתנו ממצרים. ולהורות ניתן כי לא נתחלפו התנאים הלאומיים במאומה, ע"פ מרוצת הזמן השוטף, כי יסוד לאומיותנו תלוי ודבוק הוא בשם ד' אלהי ישראל הנקרא עלינו, ודבריו קיים לעד. ע"כ אותו המספר, שכלל בקרבו את סכום הדיעות והפלגות וערכיהם הפרטיים מראש מקדם, מספיק ג"כ לעת כזאת להעמיד בנו את הצביון הכללי, ולא יעיו. גם עד כה יחידים לומר שהם בדעתם הפרטית יעמידו לנו גדרים לאומיים, כי היה לא תהי', עם ישראל גוי מעולם הוא, שכל כלי יוצר עליו לא יצלה, ילעג למהרסו החיצוניים והפנימיים. והאוכלוסא שתהי' לא בארץ הגלות כ"א בארץ ישראל, ובמספר הראוי, ששים רבוא, תהי' תחילת צמיחת קרן לבית יעקב. ובה הננו בטוחים שתהי' נאמנה ע"פ רוח ד' אשר עלינו, להקים עדות ביעקב. ותורה לשום בישראל, להיות לעם לפני ד', והקדישו את קדוש יעקב, ואת אלהי ישראל יצריאו.

ויש לציין שבמלחמת ששת הימים, בה זכינו לעלות קומה באתחלתא דגאולה, בשחרור ירושלים עם חלקים נוספים של א"י, היו בארץ כ-600,000 גברים.

ובעניין מלחמת ששת הימים ויום העצמאות, ראוי להזכיר את נאום הרצ"ה זצ"ל ביום העצמאות ה'תשכז, ימים ספורים לפני מלחמת ששת הימים:

"אבל אגיד לכם, לפני תשע עשרה. בלילה הזה, בלילה הראשון (הכוונה לליל ההחלטה באו"מ על הקמת המדינה ותכנית ה'חלוקה'), נו, סיפור; דיונים עם הגויים, "אז יאמרו בגויים..." הגיעה הידיעה שהנה הנה... אני אגיד לכם! עד כמה כולנו - לא צריך לספר - קשר הקדש וקשר הקדושה וקשר החיים וקשר הנשמה וכו' וכו' - (בוכה) אני לא יכולתי לצאת עד כמה שכולי הייתי והנני... לצאת בכל מה שהיה בשעות האלה ברחוב יפו בחוצות ירושלים. ואני לא יכולתי להצטרף אל השמחה. ישבתי בדר ואדום, כי נטל עלי. לא יכולתי בשעות הראשונות להשלים עם הנעשה - דבר ה' בנבואה בתרי עשר - עם "את ארצי חילקו"! לא היה אפשר לי בכל רמ"ח אברי ושס"ה גידי, נשמתי ורוחי ונפשי, לצאת - איך אפשר שלא אצא... את ארצי חילקו !!! ואיפה חברון שלנו - אנחנו שוכחים את זה? ואיפה שכם שלנו-אנחנו שוכחים את זה? ואיפה יריחו שלנו - אנחנו שוכחים את זה? ואיפה עבר הירדן שלנו? איפה כל רגב ורגב. כל חלק וחלק של ד' אמות של ארץ ה'? ובידינו לותר על איזה מילימטר מזה? חלילה וחס ושלום. ולכן לא יכולתי, לא יכולתי אז, באותו המצב, כשהייתי פצוע כולי; כשהייתי חתוך לגזרים! את ארצי חילקו! ארץ ה' חילקתם. חישובים פוליטיים... לא יכולתי לצאת לרקוד ולשמוח עד כמה שאנחנו רוקדים ושמים. כך היה המצב בלילה הזה בשעות האלה.

ולמחרת, או למחרתיים, בא - היה לו צורך לבוא, ואיך הוא היה יכול שלא לבוא - איש ברית קדשנו, הגאון ר' יעקב משה זכרוננו לברכה. בא, איך אפשר שלא יבוא, ולאן יבוא, אם לא אל המקום הזה? בא אלינו, אל אותו החדר הקטן והקדוש, והתייחדנו, ישבנו שנינו, מזועזעים ונוראים, התייחדנו רגעים אחדים שנינו ואמרנו, התאוושנו ואמרנו שנינו במילים האלה - דברי קדשם, קדשו, שנינו יחד והחלטנו - "מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו". נקבעה החותמת!

ועכשיו, עם השתלשלות שלשלת הקדש של מעשי ה' עכשיו; הרבה דברים - רוחניים, אמוניים, פוליטיים וכו' - עם כל הדברים, צריך לציין: קוראים, אבל על-פי רוב הם לא רואים, לא פוקחים עיניים, הטענה הישנה של דבר ה': "ראות רבות ולא תשמור" - "מי חכם וישמור אלה". כל מערכת השעות, ניסים ונפלאות, כל מערכת דבר ה', כל מערכת קודש ה' המתגלית בכל המדרגות, בכל ההשגות, שבכל שנה ושנה. בכל שלשלת הנפלאות הפוליטיות וההסטוריות וכו' וכו'. ועכשיו הגענו לפרק זה, אשרינו! עכשיו יש לנו יום הקודש הזה - בלי ה"מחותנים" הגויים. ברוך ה'! ה"מחותנים" האלה לא מופעים לחתונה שלנו, לשמחה שלנו (מוסב על אי השתתפות נציגיהם במצעד הצבאי אותה שנה, בגלל שנערך בירושלים). אנחנו מבקשים כל השנים לשבור עול הגויים מעל צוארינו, ויוליכנו קוממיות לארצנו."

נספח: אגרת מהרבי מליובביץ' זיע"א (כרך יג, אגרת ד' ברית):

שנה

אדמו"ר שליט"א

והנה מבלי לחפזית בערך הענין מצד עצמו, הנה כל המתבונן במצב הרוחות בתקופתנו, בטח יבוא לידי המסקנא, שלע"ע אין כל סיכויים שפני זו תמצא חד אצל אלו שביכולתם לפעול מה בזה. ואלו שיענו להקריאה – בטח אין נזקקים להתעוררות ואין להם השפעה על מהלך הדברים. וע"ד המובא בכ"מ – המצב בעולם הוא באופן כזה, שבעוה"ר, אינו מוכשר לע"ע לתשובה מתוך אהבה ואפילו לא לתשובה מפני היראה, אלא רק לתשובה מפני יראת העונש על אתר, דאפילו עונש שלאחר זמן אינו משפיע. ובהתאם להשקפה הנ"ל, חבל על המרץ והיגיעה שישקיעו בהאמור – בה בשעה שנדרשים הם בכו"כ ענינים חיונים, ומהם – בבחינה דאי אפשר לעשותם על ידי אחרים.

ומהאמור ג"כ ראי' והוכחה נוספת, אשר כל אלו האומרים שגאולת ישראל תבוא בדרך הטבע ולאט לאט ומסתמכים מירושלמי הידוע וממשי"כ בפירוש המיוחס להרמב"ן בשח"ש, מתעלמים מהמצאות ומתעלמים גם מראות את העבר, וכמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים – שגם שם היתה הגאולה ע"י קפיצה ממ"ט שע"ט לגאולה שלימה וביד רמה. וזהו ג"כ המענה על השאלה, שאת"ל שהשקפה הנ"ל צודקת היא (והמתבונן בישרות אי אפשר לבוא להשקפה אחרת), אי"כ מה תקוה ישנה שיתוקן עולם במלכות ש-ד"י, והמענה על זה שכך היא ענין גאולתם של ישראל שע"י תה"י גאולתו של העולם, אשר כהרף עין יצאו צבאות ה' ממצרים ערות הארץ ונשאו על כנפי נשרים להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, וע"פ המבואר בתניא פרק ל"ז, בד"מ תבוא המהפכה בכל הבריאה כולה, וק"ל.

בברכה.

הרבי אמנם חולק בנחרצות על דרכנו (אגרות קדש חלק יג), אבל בכלל דבריו הוא מזכיר שאסמכתא חשובה לדרך קדשנו היא מהירושלמי, וכוונתו לירושלמי ברכות פ"א ה"א (דף ד' ע"ב): "דלמא רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא בי רבי כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת. מאי טעמא כי אשב בחושך ה' אור לי. כך בתחילה ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך ויקח המן את הלבוש ואת הסוס ואחר כך וישב מרדכי אל שער המלך ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואח"כ ליהודים היתה אורה ושמחה."

על ההתאמה הגדולה בין השקפת עולמנו לדרכו של התלמוד הירושלמי יש להרחיב, ועוד חזון למועד.